

Отримано: 02 березня 2022 р.

Прорецензовано: 21 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 22 березня 2022 р.

e-mail: Julia.kharchuk@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2311-5149-2022-24(52)-111-119

Харчук Ю. Ю., Харчук О. А. Формування стратегії територіальних громад з метою забезпечення їхньої економічної безпеки у контексті теорії обмежень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2022. № 24(52). С. 111–119.

УДК: 352.071:005.21(477)

JEL-класифікація: H 70; I 31; O 15

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0003-4874-1652>**Харчук Юлія Юріївна,**

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, помічник ректора з освітнього менеджменту,
Національний університет «Острозька академія»

Харчук Олександр Анатолійович,

заступник Острозького міського голови з питань діяльності виконавчих органів

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХНЬОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ОБМЕЖЕНЬ

У статті розкрито особливості трактування сутності стратегії територіальних громад, специфіку її формування з метою забезпечення економічної безпеки ТГ у контексті теорії обмежень. Авторами виокремлено нормативно-правову основу діяльності та розвитку територіальних громад України, розглянуто принципи розробки стратегії ТГ.

Здійснено ранжування областей України за кількістю та типом ТГ. Визначено сутність економічної безпеки ТГ та виокремлено основні обмежуючі екзогенні та ендегенні фактори ефективної діяльності територіальних громад України. Авторами розглянуто вплив обмежуючих факторів ефективної діяльності ТГ на рівень їхньої економічної безпеки. Розкрито специфіку використання теорії обмежень у діяльності територіальних громад. Виявлено взаємозв'язок між рівнем розвитку територіальних громад та якістю їхніх стратегій з урахуванням обмежуючих ендегенних та екзогенних факторів. Обґрунтовано необхідність розробки та чіткого дотримання реалізації тактичних та стратегічних заходів, раціональності прийняття ефективних управлінських рішень на основі достовірної та релевантної інформаційної.

Запропоновано структуру стратегії територіальних громад у контексті теорії обмежень та врахування особливостей функціонування в умовах воєнного стану. Виокремлено напрями посилення конкурентних переваг ТГ шляхом ефективного використання їхнього ресурсного потенціалу та забезпечення економічної безпеки. Наголошено на доцільності формування стратегії ТГ на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективи з постійним моніторингом виконання запланованих заходів та можливістю швидкого реагування на зміни умов функціонування.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, територіальна громада (ТГ), стратегія ТГ, теорія обмежень, обмежуючі ендегенні та екзогенні фактори, економічна безпека ТГ.

Yulia Kharchuk,

PhD in Economics, Associate Professor at the Department of Finance, Accounting and Audit,
Rector's assistant in education management of the National University of Ostroh Academy

Alexander Kharchuk,

Deputy Mayor of Ostroh on the activities of executive bodies

FORMATION OF A STRATEGY OF TERRITORIAL COMMUNITIES FOR THE PURPOSE OF ENSURING THEIR ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF THE LIMITATION THEORY

The article reveals the peculiarities of the territorial communities strategy interpretation and formation in order to ensure the economic security of TC in the context of the theory of constraints.

The authors highlight the legal framework for the activities and development of territorial communities in Ukraine, in particular the Laws of Ukraine "On Voluntary Association of Territorial Communities" and "On Cooperation of Territorial Communities", the Concept of Local Government Reform and Territorial Organization in Ukraine Development for 2021-2027, European Cohesion Policy 2021-2027, European Charter of Local Self-Government, Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On the formation and liquidation of districts", Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030, National Economic Strategy until 2030 Methodological recommendations for the formation and implementation of strategic and program documents for the socio-economic development of the territorial community, the Procedure for developing regional development strategies and action plans for their implementation, as well as monitoring and evaluating the effectiveness of these regional strategies and action plans.

The article considers the principles of TC strategy development: objectivity; validity and expediency; coordination; openness and transparency; parity; non-discrimination and equal access; efficiency; historical continuity; Sustainability.

The ranking of Ukraine's regions by the number and type of TC was carried out. The essence of TC economic security is determined and the main limiting exogenous and endogenous factors of territorial communities effective activity in Ukraine are singled out. The authors consider the influence of limiting factors of TC's effective activity on the level of their economic security.

The specifics of using the theory of constraints in the activities of territorial communities are considered. The relationship between the local communities development level and the quality of their strategy, considering the limiting endogenous and exogenous factors. The necessity of development and strict observance of tactical and strategic measures implementation, rationality of making effective managerial decisions on the basis of reliable and relevant information is substantiated.

The structure of the territorial communities strategies in the context of the restrictions theory and taking into account the peculiarities functioning in duetime of martial law is proposed. The directions for strengthening the competitive advantages of TG by effective use of their resource potential and ensuring economic security are highlighted. Emphasis was placed on the expediency of forming an TC strategy for the short, medium and long term with constant monitoring of the planned activities implementation and the ability to respond quickly to changes in operating conditions.

Keywords: local self-government bodies, territorial community (TC), TC strategy, theory of constraints, limiting endogenous and exogenous factors, economic security of TC.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку та стану економіки України, функціонування територіальних громад (далі – ТГ) потребує змін у сфері вдосконалення систем фінансування та управління, пошуку оптимальних шляхів підвищення конкурентоспроможності, а відтак цілісного та виваженого підходу до формування стратегії розвитку та особливостей її реалізації.

Розробка стратегії діяльності ТГ у контексті теорії обмежень, особливо в умовах воєнного стану, є довготривалим процесом бажаних якісних змін, основним завданням й результатом якого є поліпшення якості життя населення регіону. Формування спроможних територіальних громад у контексті швидкотривалого середовища та невизначеності, обумовленої об'єктивними та суб'єктивними факторами, підвищує актуальність необхідності пошуку методів забезпечення їх послідовного розвитку за рахунок оптимізації наявного ресурсного потенціалу та можливостей. Таким чином, одним із найбільш дієвих інструментів реагування на зміни з урахуванням чітко визначених, науково обґрунтованих пріоритетів є розробка стратегії ТГ у контексті теорії обмежень.

Крім цього, відсутність чіткого плану реалізації зазначених вище заходів може значно знизити рівень економічної безпеки ТГ, особливо в умовах її неналежного забезпечення без врахування теорії обмежень. Тому, кожній ТГ, забезпечуючи бажаний рівень економічної безпеки, доцільно виокремити основні обмеження, які необхідно обов'язково враховувати у своїй діяльності. Адже, суттєва зміна умов функціонування висуває нові вимоги до забезпечення економічної безпеки ТГ, а відтак рівня релевантності інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень. Це, в свою чергу, підтверджує актуальність та своєчасність дослідження формування стратегії ТГ з метою забезпечення їхньої економічної безпеки у контексті теорії обмежень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Специфіку формування стратегії діяльності територіальних громад, зокрема в умовах сталого розвитку, досліджують у своїх працях такі науковці як: І. М. Архипенко [14], О. В. Боднарук [16], А. О. Дегтяр [15], Т. В. Кулінич, А. О. Лазарева [16], Н. І. Пилипів, І. Д. П'ятничук [17], Р. Г. Соболев [15], С. І. Сологуб [17] та інші.

Вивчали діяльність суб'єктів господарювання в контексті теорії обмежень такі зарубіжні та вітчизняні вчені як: Е. Голдрат [18], В. Є. Козак [19], Н. Г. Мельник, Н. П. Михайлишин [20] та інші.

Водночас питання формування стратегії розвитку ТГ з метою забезпечення їхньої економічної безпеки у контексті теорії обмежень недостатньо вивчені на сучасному етапі в Україні та потребують додаткових досліджень.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні оптимальної структури стратегії територіальних громад у контексті теорії обмежень та з врахуванням особливостей функціонування в умовах воєнного стану, виокремлені напрямів посилення конкурентних переваг ТГ шляхом ефективного використання їхнього ресурсного потенціалу та забезпечення економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Економічний розвиток в Україні в умовах реформи місцевого самоврядування повинен ґрунтуватися на інтересах жителів регіонів та забезпечувати фінансово-господарський базис суспільних змін та системних реформ, децентралізацію влади – тобто передачу значної частини повноважень, ресурсів, функцій, а також відповідальності виконавчої гілки влади на базовий рівень – органам місцевого самоврядування [1]. Вирішення всіх цих надзвичайно складних та відповідальних завдань вимагає від ТГ посилення своїх конкурентних переваг, що передбачає не лише ефективне використання їхнього ресурсного потенціалу, а й вибір правильної стратегії розвитку з урахуванням обмежуючих ендогенних та екзогенних факторів.

Одним з визначальних екзогенних факторів, який має значний вплив на діяльність територіальних громад та результативність їхнього функціонування є нормативно-правова база створення та розвитку ТГ України, зокрема: Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] та «Про співробітництво територіальних громад» [3], Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [4], Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [5], «European Cohesion Policy 2021-2027» [6], Європейська хартія місцевого самоврядування [7], Постанова «Про утворення та ліквідацію районів» [8], Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року [9], Національна економічна стратегія на період до 2030 року [10] та інші.

Станом на 24 березня 2022 року в Україні відповідно до даних сайту Децентралізація дає можливість [21] повноцінно функціонує 1439 ТГ (сторінка діє в тестовому режимі, дані про склад, площу, населення громад постійно уточнюються). Проте доцільно зауважити, що 12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв 24 розпорядження щодо визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад областей. В результаті в країні було створено 1469 ТГ (в т.ч. 31 територіальна громада на невідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей). 25 жовтня 2020 року пройшли перші вибори місцевих голів та депутатів місцевих рад у 1420 з 1469 громад (у 19 громадах Донецької та Луганської областей через безпекові питання перші місцеві вибори не відбулися. Там діють військово-цивільні адміністрації) [21].

Детальніше інформацію щодо кількості ТГ в межах областей України за типами станом на 24 березня 2022 року подано у таблиці 1. Відповідно до даних таблиці 1 частка міських ТГ становить 26,5 %, селищних – 30,8 %, а сільських – 42,7 %. Необхідно зауважити, що стратегування розвитку ТГ буде тісно корелювати з структурою населення громади, адже наявність чи відсутність міського населення буде мати вплив на вибір векторів подальшого розвитку і це потрібно враховувати на етапі визначення основних цілей розвитку ТГ.

Таблиця 1

Кількість ТГ в межах областей України за типами станом на 24 березня 2022 року

№ з/п	Регіон України	Кількість ТГ	Типи ТГ			Місце в рейтингу
			міська	селищна	сільська	
1	Вінницька область	63	18	22	23	8
2	Волинська область	54	11	25	18	14
3	Дніпропетровська область	86	20	25	41	2
4	Донецька область	46	25	9	12	18
5	Житомирська область	66	12	21	33	6
6	Закарпатська область	64	11	18	35	7
7	Запорізька область	67	14	17	36	5
8	Івано-Франківська область	62	15	24	23	9
9	Київська область	69	24	23	22	4
10	Кіровоградська область	49	12	16	21	17
11	Луганська область	26	9	12	5	19
12	Львівська область	73	39	16	18	3
13	Миколаївська область	52	9	14	29	15
14	Одеська область	91	19	25	47	1
15	Полтавська область	60	16	20	24	10
16	Рівненська область	64	11	13	40	7
17	Сумська область	51	15	21	15	16
18	Тернопільська область	55	18	16	21	13
19	Харківська область	56	17	26	13	12
20	Херсонська область	49	9	17	23	17
21	Хмельницька область	60	13	22	25	10
22	Черкаська область	66	16	10	40	6
23	Чернівецька область	52	11	7	34	15
24	Чернігівська область	57	16	24	17	11
25	м. Київ	1	1	-	-	-
Всього		1439	381	443	615	-

Джерело: розроблено авторами на основі [21].

Однак, зважаючи на постійні зміни нормативно-законодавчої бази, функціонування в умовах воєнного стану, важко неухильно реалізовувати поставлені довгострокові завдання та відповідно їх планувати. Таким чином, ми вважаємо, що доцільно формувати стратегії на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективи. Основою цих стратегій має бути якісне визначення власного ресурсу, ключових цілей розвитку та завдань щодо досягнення бажаних ТГ результатів. Схему формування стратегії ТГ відображено на рис. 1.

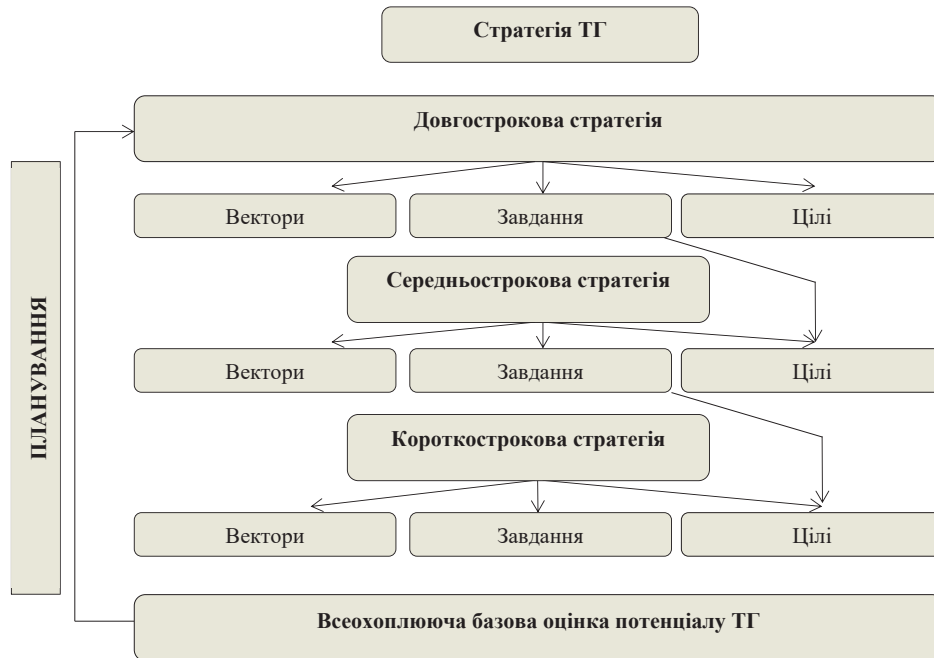

Рис. 1. Формування стратегії ТГ

Джерело: розроблено авторами

При побудові стратегії ТГ спершу доцільно провести всеохоплюючий аналіз наявних економічних ресурсів та соціальних потреб, людського потенціалу, географічного та територіального розташування, сформованих промислових потужностей та рекреаційних і туристичних зон. На основі отриманих результатів та, враховуючи суспільний запит, потрібно сформувати довгострокові цілі, які громада має досягнути через шість-сім років розвитку та ключові завдання щодо досягнення вищепоставлених цілей. На нашу думку, термін 6-7 років є необхідним з метою формування безперервного висхідного розвитку ТГ при зміні керівництва внаслідок чергових виборів, які відбуваються кожні 5 років.

При середньостроковому стратегуванні розвитку громади завдання довгострокової стратегії стають цілями, для досягнення яких визначаються нові завдання, більш деталізовані. Аналогічно середньострокові завдання стають цілями у короткостроковій стратегії зі своїми локальними завданнями. Ми вважаємо, що саме такий підхід дає можливість гнучко реагувати на екзогенні фактори і разом з цим чітко дотримуватись цілей довгострокового розвитку.

На жаль, сьогодні, стратегії багатьох громад є лише формальним документом. Територіальні громади не завжди дотримуються Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації стратегічних і програмних документів соціально-економічного розвитку територіальної громади. Хоча слід зауважити, що методичні рекомендації носять рекомендаційний характер та не формують універсальної мапи досягнення успіху, а система стратегічних та програмних документів соціально-економічного розвитку територіальної громади включає:

- стратегію розвитку територіальної громади;
- план (програму) соціально-економічного розвитку територіальної громади;
- інші прогностичні і програмні документи (місцеві програми розвитку) [11].

В Методичних рекомендаціях стратегію ТГ (місцеву стратегію) трактують як документ стратегічного планування, що визначає на довгостроковий (5-7 років) період стратегічні та оперативні цілі, завдання для сталого економічного і соціального розвитку ТГ та який розробляється з урахуванням положень Закону України «Про засади державної регіональної політики» [12] і Постанови Кабінету Міністрів України від

11 листопада 2015 року № 932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» [13].

Крім цього, при формуванні стратегії територіальних громад рекомендується дотримуватися принципів наведених у таблиці 2.

Таблиця 2

Принципи розробки стратегії ТГ

№ з/п	Принцип	Суть принципу
1.	Об'єктивність	розроблення документів на основі даних органів державної статистики, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, результатів опитувань громадської думки, з урахуванням реальних цілей та індикаторів (показників), яких можливо досягти та оцінити.
2.	Обґрунтованість та доцільність	розроблення документів на основі чітко визначених цілей розвитку та економічно обґрунтованих заходів та проєктів, що сприяють їх досягненню із використанням кращого світового досвіду у сфері прогнозування економічного і соціального розвитку.
3.	Координація	взаємозв'язку та узгодженості довгострокових стратегій, планів і програм розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях.
4.	Відкритість та прозорість	забезпечення доступу громадськості, що передбачає інформування про цілі, завдання та очікувані результати та показники виконання стратегічних та програмних документів, а також забезпечує всіх суб'єктів господарської діяльності необхідними орієнтирами для планування власної виробничої діяльності.
5.	Паритетність	створення рівних можливостей для висловлення позицій всіх сторін під час розроблення та реалізації відповідних документів
6.	Недискримінація та рівний доступ	створення можливості для висловлення позицій всіх сторін під час розроблення та реалізації відповідних документів.
7.	Ефективність	визначення та забезпечення функціонування механізму досягнення цілей, виконання завдань, заходів у встановлені терміни
8.	Історична спадкоємність	врахування та збереження позитивних надбань попереднього розвитку громад (и)
9.	Сталий розвиток	забезпечення розвитку громади для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

Джерело: розроблено авторами на основі [11].

Вцілому підтримуючи запропоновані принципи, вважаємо, що принцип паритетності має полягати у створенні рівних можливостей для комплексного розвитку соціальної інфраструктури та економічної бази ТГ, яка формує їхню економічну безпеку.

В свою чергу, поняття «економічна безпека» є дуже розповсюдженим та широко вживаним. Різноманітність запропонованих українськими та зарубіжними вченими науково-методичних підходів щодо визначення сутності цієї економічної категорії у межах функціонування суб'єктів господарювання приватного та державного секторів економіки ще раз доводить неоднозначність її трактування. Вважаємо за доцільне визначати економічну безпеку ТГ як такий стан їхньої економіки, що дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і гарантує стабільну діяльність та динамічний розвиток.

Мета забезпечення економічної безпеки ТГ полягає в отриманні своєчасної та об'єктивної інформації в межах господарських операцій, які формують рівень економічної безпеки у поточному періоді й на перспективу; оцінці досягнутого рівня економічної безпеки за попередні періоди діяльності ТГ, прогнозуванні їхнього рівня у майбутньому, і як результат, попередження й зниження невизначеності, яка пов'язана з прийняттям управлінських рішень щодо раціонального й ефективного використання фінансових ресурсів в контексті теорії обмежень.

Вперше дослідженням впливу обмежень на діяльність суб'єктів господарювання провів ізраїльський фізик Ельях Голдрат, засновник нової революційної концепції управління – теорії обмежень [18]. Ідеї теорії Голдрата Е. підтримали у своїх наукових працях такі українські вчені як: В. С. Козак [19], Н. П. Михайлишин, Н. Г. Мельник [20].

Узагальнюючи результати наявних досліджень науковців та враховуючи специфіку діяльності ТГ України, вважаємо за доцільне виокремити такі основні обмеження як:

- зменшення бюджетного фінансування;
- недостатність сучасної матеріально-технічної бази;
- брак висококваліфікованих кадрів, які виїжджають за кордон, або працевлаштовуються у секторах економіки з більшою заробітною платою;
- місце розташування ТГ;

- загострення конкуренції;
- недосконалість менеджменту.

Вплив обмежуючих факторів ефективної діяльності ТГ на рівень їхньої економічної безпеки відображено на рис. 2.

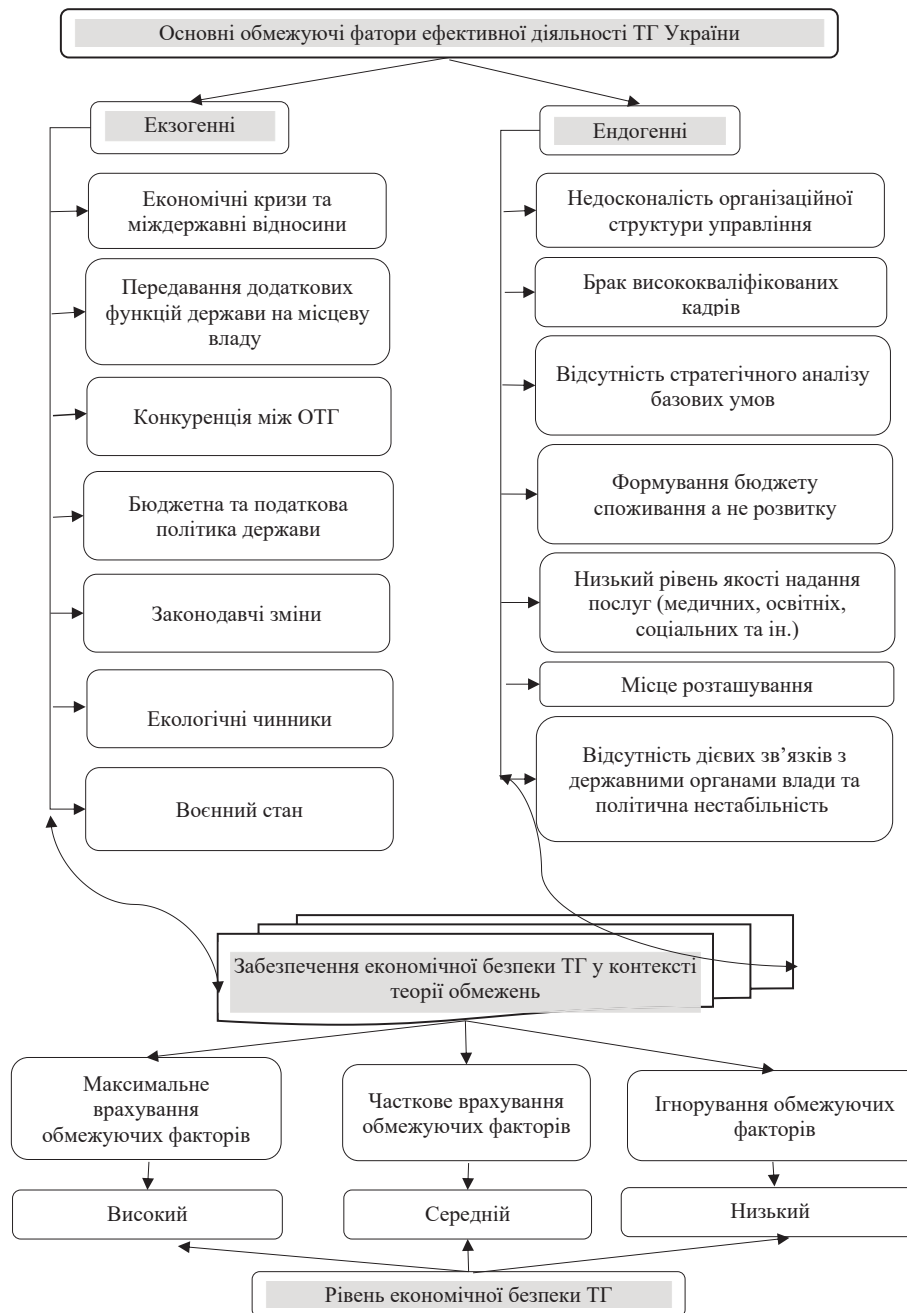

Рис. 2. Вплив обмежуючих факторів ефективної діяльності ТГ на рівень їхньої економічної безпеки.

Джерело: розроблено авторами.

Закономірно що ендогенні обмежуючі фактори краще піддаються управлінню порівняно із екзогенними. Однак, з метою якісного забезпечення високого рівня економічної безпеки, ТГ зобов'язані обов'язково враховувати усі можливі ендогенні та екзогенні обмежуючі фактори, вживати заходів щодо нейтралізації їхнього негативного впливу.

Слід зазначити, що ключовим для врахування при оцінці потенціалу ТГ буде вплив воєнного стану. Тому доцільно чітко розуміти його наслідки для кожної ТГ окремо, та обраховувати потенційні фінансові втрати внаслідок війни.

Прикладом такої оцінки є аналіз, що здійснюється в рамках проєкту «Росія заплатить» командою KSE Institute (аналітичний підрозділ Київської школи економіки) та волонтерами із партнерських організацій, зокрема, із Центру економічної стратегії та «Prozorro.Продажі», відповідно до якого сума збитків, нанесених інфраструктурі України з початку воєнних дій (у разі повного руйнування об'єктів), станом на 24 березня 2022 року досягла \$63 млрд або 1,8 трлн гривень. Фізичного знищення зазнали: 4431 житловий будинок, 378 закладів середньої та вищої освіти, 165 дитячих садочків, 260 мостів та мостових переходів, 92 підприємства, 44 релігійні споруди, 42 культурні споруди, 35 адміністративних будівель, 8 цивільних аеропортів та 10 військових аеродромів, 11 торгово-розважальних центрів, 7 теплових та гідроелектростанцій [22]. Також необхідно брати до уваги те, що результати цього аналізу не є вичерпними, адже інформація щодо численних пошкоджень та руйнувань може бути нерелевантною через відсутність можливості у громадян, керівництва ТГ, органів державної влади оперативно фіксувати завдані пошкодження у розрізі кожного міста та населеного пункту. Проте такий деталізований аналіз в майбутньому є дуже важливим для відновлення як інфраструктури України в цілому, так і кожної територіальної громади зокрема.

Зважаючи на зазначене вище, ТГ мають здійснювати постійний моніторинг за обмеженнями та розробляти відповідні заходи щодо нейтралізації й мінімізації їхнього негативного впливу на свою діяльність.

Висновки. Таким чином, визначивши оптимальну структуру стратегії територіальних громад у контексті теорії обмежень та з врахуванням особливостей функціонування в умовах воєнного стану, вважаємо основними напрямками посилення їхніх конкурентних переваг такі:

- реальна всеохоплююча оцінка ресурсного потенціалу ТГ;
- чітке формування цілей та завдань щодо їхнього досягнення;
- встановлення чітких причинно-наслідкових зв'язків між цілями та завданнями в різнострокових перспективах;
- врахування екзогенних та ендегенних обмежуючих факторів та шляхів мінімізації їхнього негативного впливу під час стратегування ТГ;
- адекватне реагування управлінського персоналу на коливання зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури;
- постійний моніторинг відповідності отриманих результатів до попередньо поставлених цілей.

Реалізація зазначених вище заходів дозволить територіальним громадам не лише створити якісні стратегії розвитку, а й досягнути бажаного рівня економічної безпеки, успішно реалізувавши їх у коротко-строковій, середньостроковій та довгостроковій перспективах.

Література:

1. Банташ А.М. Теоретико-методичні основи інституціонального забезпечення економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка. Національна академія наук України. Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень. Одеса, 2021 – 245 с. URL: file:///C:/Users/user/Desktop/%D0%9E%D0%A2%D0%93/Bantash_dis.pdf (дата звернення: 11.03.2022).

Bantash A.M. Teoretyko-metodychni osnovy instytucionalnogo zabezpechennja ekonomichnogho rozvytku rehioniv v umovakh decentralizaciji. Dysertacija na zdobuttja naukovogho stupenja doktora filosofiji zi specialnosti 051 – Ekonomika. Nacionalna akademija nauk Ukrainy. Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekologichnykh doslidzhenj. Odesa, 2021 – 245 s. URL: file:///C:/Users/user/Desktop/%D0%9E%D0%A2%D0%93/Bantash_dis.pdf (2022, March 11) [in Ukrainian].

2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 року № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 14.03.2022).

Pro dobroviljne ob'jednannja terytorialnykh ghromad: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 roku # 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (2022, March 14) [in Ukrainian].

3. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 року № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 14.03.2022).

Pro spivrobitnyctvo terytorialnykh ghromad: Zakon Ukrainy vid 17.06.2014 roku # 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (2022, March 14) [in Ukrainian].

4. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8> (дата звернення: 15.03.2022).

Konceptija reformuvannja miscevogho samovrjaduvannja ta terytorialnoji orghanizaciji vlady v Ukraini. Shkvaleno rozporjadzhennjam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnja 2014 roku # 333-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8> (2022, March 15) [in Ukrainian].

5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.03.2022).

Pro zatverdzhennja Derzhavnoji strateghiji reghionaljnogho rozvytku na 2021-2027 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05 serpnja 2020 roku # 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (2022, March 16) [in Ukrainian].

6. European Cohesion Policy 2021-2027. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/ (дата звернення: 14.03.2022).

European Cohesion Policy 2021-2027. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/ (2022, March 14) [in English].

7. Європейська хартія місцевого самоврядування. Верховна Рада України: Офіц. видання сайту Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 16.03.2022).

Jevropejsjka khartija miscevogho samovrjaduvannja. Verkhovna Rada Ukrainy: Ofic. vydannja sajtu Verkhavnoji Rady Ukrainy. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (2022, March 16) [in Ukrainian].

8. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (дата звернення: 16.03.2022).

Pro utvorennja ta likvidaciju rajoniv: Postanova Verkhovnoji Rady Ukrainy vid 17.07.2020 r. 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (2022, March 16) [in Ukrainian].

9. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 14.03.2022).

Cili stalogho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (2022, March 14) [in Ukrainian].

10. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (дата звернення: 15.03.2022).

Pro zatverdzhennja Nacionaljnoji ekonomichnoji strateghiji na period do 2030 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznja 2021 roku # 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (2022, March 15) [in Ukrainian].

11. Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації стратегічних і програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30 березня 2016 року № 75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16#n8> (дата звернення: 16.03.2022).

Metodychnykh rekomendacij shhodo formuvannja i realizaciji strateghichnykh i programnykh dokumentiv socialjno-ekonomichnogho rozvytku objednanoi terytorialjnoji ghromady: Nakaz Ministerstva reghionaljnogho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunaljnogho ghospodarstva Ukrainy 30 bereznja 2016 roku # 75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16#n8> (2022, March 16) [in Ukrainian].

12. Про засади державної регіональної політики: Закону України від 05.02.2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 14.03.2022).

Pro zasady derzhavnoji reghionaljnoji polityky: Zakonu Ukrainy vid 05.02.2015 roku # 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (2022, March 14) [in Ukrainian].

13. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.03.2022).

Pro zatverdzhennja Porjadku rozroblennja reghionalnykh strateghij rozvytku i planiv zakhodiv z jikh realizaciji, a takozh provedennja monitorynghu ta ocinky rezul'tatyvnosti realizaciji zaznachenykh reghionalnykh strateghij i planiv zakhodiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 lystopada 2015 roku # 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text> (2022, March 16) [in Ukrainian].

14. Архипенко І.М. Стратегічне управління розвитком об'єднаних територіальних громад. Публічне адміністрування: теорія та практика. Вип. 2 (22). 2019. С. 1–10.

Arkhypenko I.M. Strateghichne upravlinnja rozvytkom ob'jednanykh terytorialnykh ghromad. Publichne administruvannja: teorija ta praktyka. Vyp. 2 (22). 2019. S. 1–10. [in Ukrainian].

15. Дегтяр А.О., Соболев Р.Г. Фінансове забезпечення розвитку ОТГ. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2019. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_1_40 (дата звернення: 16.03.2022).

Djegtjar A.O., Sobolj R.Gh. Finansove zabezpechennja rozvytku OTGh. Teorija ta praktyka derzhavnogho upravlinnja i miscevogho samovrjaduvannja. 2019. # 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_1_40 (2022, March 16) [in Ukrainian].

16. Лазарева А.О., Кулініч Т.В., Боднарук О.В. Проблематика розробки стратегії діяльності територіальних громад у контексті сталого розвитку. Економічна думка. Економіка та держава № 4/2021. – С.99–104.

Lazareva A.O., Kulinich T.V., Bodnaruk O.V. Problematyka rozrobky strateghiji dijalnosti terytorialnykh ghromad u konteksti stalogho rozvytku. Ekonomichna dumka. Ekonomika ta derzhava # 4/2021. – S.99-104. [in Ukrainian].

17. Пилипів Н.І., П'ятничук І.Д., Сологуб С.І. Концепція соціальної відповідальності ОТГ у контексті сталого розвитку. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка. 2018. С. 36–42.

Pylupiv N.I., P'jatnychuk I.D., Sologhub S.I. Koncepcija socialjnoji vidpovidalnosti OTGh u konteksti stalogho rozvytku. Visnyk Prykarpatskoghoh universytetu. Serija: Ekonomika. 2018. S. 36–42. [in Ukrainian].

18. Goldratt E. M. From Cost World to Throughput World. *Advances in Management Accounting*. 1992. P. 35–53.
19. Козак В. Є. Управлінський облік за теорією обмежень: загальна характеристика. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. С. 170–174.
- Kozak V. Je. Upravlinsjkyj oblik za teorijeju obmezhenj: zaghajjna kharakterystyka. *Visnyk Khmeljnycjkogho nacionaljnogho univrsytetu*. 2009. # 6. S. 170–174. [in English].
20. Михайлишин Н. П., Мельник Н. Г. ТОС – теорія, що ламає стереотипи. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 4. С. 81–83.
- Mykhajlyshyn N. P., Meljnyk N. Gh. TOS – teoriija, shho lamaje stereotyru. *Stalyj rozvytok ekonomiky*. 2011. # 4. S. 81–83. [in Ukrainian].
21. Сайт «Децентралізація дає можливості». URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada> (дата звернення: 24.03.2022).
- Sajt «Decentralizacija daje mozhlyvosti». URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada> (2022, March 24) [in Ukrainian].
22. Інфраструктура України в ході війни вже зазнала збитків майже на \$63 млрд. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/infrastruktura-ukraini-v-hodi-vijni-vze-zaznala-zbitkiv-majze-na-63-mlrd> (дата звернення 24.03.2022).
- Infrastruktura Ukrajinu v khodi vijny vzhe zaznala zbytkiv majzhe na \$63 mlrd. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/infrastruktura-ukraini-v-hodi-vijni-vze-zaznala-zbitkiv-majze-na-63-mlrd> (2022, March 24) [in Ukrainian].